

Ірина ПОЗИНЬСЬКА

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ РОСІЙСЬКОЇ ОКУПАЦІЙНОЇ ВЛАДИ У ЛЬВОВІ В РОКИ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

У статті на основі архівних матеріалів висвітлено діяльність російського воєнного генерал-губернаторства у Львові. Досліджено питання організації управління, охарактеризовано основні напрями діяльності російської адміністрації в місті.

Ключові слова: Перша світова війна, Львів, воєнне генерал-губернаторство, Галичина, Росія, Деспото-Угорщина, окупація.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими завданнями. Перша світова війна, що ознаменувала собою перехід людства від однієї історичної епохи до іншої, належить до тих подій в історії, вплив яких відчувастся й сьогодні. Масштабність подій світового конфлікту, їхній величезний вплив на подальший розвиток, передусім, європейських народів засвідчують беззаперечну актуальність обраної теми дослідження. Невід'ємною складовою ґрунтового вивчення феномену Першої світової війни, що допомагає скласти комплексне уявлення про цю глобальну подію світової історії, є політика російської окупаційної адміністрації в Східній Галичині у 1914 – 1917 рр.

Ще напередодні війни Львів став важливим об'єктом російської зовнішньої політики. Цьому, зокрема, сприяла "православна" основа російської зовнішньої доктрини, зведення її до рівня офіційної політики, що остаточно перетворило релігійно-конфесійну сферу в чисто політичну. Гасла звільнення слов'янського населення

© Позинська Ірина. 2012

Галичини від "австрійського ярма", "возз'єднання православної Русі", масована православна пропаганда викликали наймовірний інтерес до Галичини. У цьому ключі Львову, як столиці коронного краю відводилася особлива роль. Львів став містом-символом, яким варто було володіти, щоб виправдати як свою експансіоністську зовнішню політику, так і легітимізувати претензії на весь край. Окрім зовнішніх впливів не менш важливим були внутрішні події та протистояння в місті. Львів, незважаючи на чисельну перевагу поляків – римо-католиків, концентрував у собі всю гаму галицької політики. Не тільки політичні партії та товариства намагалися мати тут свій головний осідок, але й історично так склалися, що Львів був містом, де водночас перебували три архієпископи: римо-католицький – польський, греко-католицький – український та вірменський.

Висвітлювана проблема пов'язана з темою наукового дослідження кафедри всевітньої історії ДДУ імені Івана Франка.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Характеризуючи у загальних рисах новітню історіографію проблеми, можемо констатувати, що, незважаючи на достатню кількість досліджень, опублікованих за останні десятиліття переважно у вигляді наукових статей та кандидатських дисертацій, можна зазначити про наявність лише кількох основних комплексних праць, написаних як російськими, так й українськими вченими, які значно вплинули на оцінки і висновки щодо діяльності владних інститутів першої російської окупації Східної Галичини. Йдеться передусім про дослідження О. Мазура [9], [10], І. Патера [11], А. Бахтуріної [1]. До аналізу функціонування російських владних інституцій у західноукраїнських землях протягом 1914 – 1917 рр. першими і практично одночасно звернулися російська дослідниця А. Бахтуріна (2000 р.) та львівський історик О. Мазур (1997 р.). Важливість монографії А. Бахтуріної полягає насамперед у тому, що вона вдалася до розв'язання проблем чіткого визначення статусу, завдань й ієрархії окупаційної влади. Окрім цього аналізу, предметом її дослідження була вся російська імперська політика у західно-

Українському регіоні в означений період і процес її формування та реалізації. О. Мазур у своїх дослідженнях використовує нові маловідомі джерела, що допомагає розкрити структуру адміністративного поділу Галичини періоду російської окупації, а також представити свою концепцію змісту та характеру імперської політики в краї. Вчений першим ввів у науковий обіг знайдені в російських архівах звіти про діяльність усіх ланок генерал-губернаторського управління 1914—1915 рр. Важливого значення в ході дослідження російських окупаційних режимів у Галичині набуває регіоналістика, що дає змогу розширити проблему. Наголосимо на поступовій еволюції праць зазначеного наукового жанру від історико-мемуарних студій українських зарубіжних авторів 1950—1980-х рр. до сучасних аналітичних регіональних досліджень. Так, ще на початку 1950-х рр. Н. Тіряк описує Львів у воєнний період [3]. Т. Решетило в 1960-х рр. досліджує історію міста Угнів у роки Першої світової війни [13]. М. Черевко здійснив хроніку-опис міста Пільгайці, де нам трапляється багато мемуарних матеріалів періоду російського окупаційного режиму 1914—1915 рр. [15]. Значно докладніше проблеми регіональної історії охарактеризовані сучасними львівськими дослідниками, зокрема у працях І. Пастера [11] та О. Мазура [9].

Формування цієї статті. З'ясувати характер та зміст діяльності російської окупаційної влади у Львові та створення російських адміністративних органів у місті.

Вихід основного матеріалу дослідження з новими обґрунтуванням отриманих наукових результатів. 9 серпня розпочався російський наступ на Львів 3-ї, а 23 серпня — 5-ї і 4-ї армій, які почали наступати на Тереминьш. Незважаючи на успіхи, російське командування не мало чіткого уявлення про сили супротивника у Львові. Вони вважали місто добре укріпленою фортецею з великим гарнізоном, а тому й планували взяти його штурмом силами 3-ї та 8-ї армій. Проте на цей час у Цитаделі наявність австрійських військ була незначною, адже австрійське командування вирішило відвести свої війська на захід від Львова.

О. Брусилів, який 2 вересня зайняв Галич, тепер згідно з наказом йшов на допомогу 3-й армії, оскільки авіарозвідка до-

повіла, що до львівського вокзалу стягується велика кількість австрійських військ. Згодом виявилось, що австрійці чекали головного удару росіян із заходу і дійсно зуміли зупинити 3-ю армію М. Рузького. Але прорив 8-ї армії виявився для австрійців дуже небезпечним — відкрилося загілля, і командування вирішило залишити Львів. Частина мешканців покинула місто з військом. Наприкінці серпня зі Львова евакуйовано всі адміністративні органи, вихала також більшість представників українських організацій. Паніка, що охопила місто, призвела до трагічних наслідків. Так, 30 серпня 1914 р. зіткнулися потяги біля станції Пільзамче. Тому всі поїзди та евакуйоване добро на лінії Львів-Тернопіль, Львів-Бережани, Львів-Радехів залишилися росіянам як воєнна здобич [16, 19].

2 вересня на вулицях оприлюднено звернення президії міста (Т. Рутювський, Л. Шталь, Ф. Шляйхер) до населення, де повідомлялося про відступ австрійського і швидко прийшов російського війська, зазначалося, що місто відкрите, йому не загрожує жодна небезпека, але будь-які непередумані дії проти вступачого війська можуть завдати багато клопотів, наголошувалося також на тому, що мають працювати магазини, особливо продовжтові. Президія закликала мешканців дотримуватися спокую і порядку [23, 9].

Слід зазначити, що ні М. Рузький, ні О. Брусилів не наважувалися ввести війська у місто. Ліше невеликі загони 9-го армійського корпусу 3-ї армії генерала Д. Цербачова входили у місто, щоб переконатися у наявності ворога. Газета "Діло", висвітлюючи події того часу, писала: "У четвер о год. 11.45 з'явилися перші патрулі російського війська у Ринку. О 12.00 вони зайняли місцеву команду (штаб львівського гарнізону) при вул. Валовій і корпусу команду (штаб міського гарнізону) при площі Бернардинській. Відтак офіцер генштабу прибув до ратуші і зажадав видачі ключів від міста, а також виїзду представників міста для зустрічі російського війська. Депутатів міської ради прибули до генерала Парчевського на жовківську рогатку і до генерал-лейтенанта фон Роде на Личаківську. О 4.00 попопулярні російське військо вступило в місто [5]".

Російські війська взяли Львів без бою. У вересні 1914 р. очевидаць їхнього вступу до міста писав: "Валки з продоволь-

ством, амуніцією та іншими необхідностями татнулися через місто майже безперервно, цілком незважаючи на порядок і чи-стоту, так що вигляд Львова скоро був подібний до вулиць Куликівка. Коні, воли або корови ходили по тротуарах, залишаючи по собі сліди, неприємний запах яких перемищувався з оцидним запахом солдатських черевиків, змащених дьогтем, забруднювали повітря, що загрожувало епідемічними хворобами, у зв'язку з теплими осінніми днями. Кожний перехід нових частин російського війська робив на львів'ян дуже пригнічене враження. Хто пильніше приглядався, той бачив, що незважаючи на таку масу, вона якісно поступалася австрійським волякам. Бракувало порядку, дисципліни, важкість і помітна неохота були характерними для всіх, і зокрема останнім часом, коли призивано вже сивих стариків, а між ними неповнолітніх дітей без зброї, але проте з дорожніми сумками, самоварами і клунками на плечах. Складалося враження, що це паломники, які поспішають на відпусту" [22, 15].

Здобуття Львова мало для росіян велике політичне значення, про що верховний головнокомандувач, великий князь Микола Михайлович і заявив у маніфесті, що нарешті "російський народ об'єднався", і цим "завершено справу Івана Калита" [9, 306].

Львів був для росіян важливим залізничним вузлом. До того ж, їм дісталися військові склади і зброя, залишені австрійцями. Російське військо у Львові розмістило по австрійських казармах, а найбільше – в Цитаделі.

Із здобуттям 3 вересня Львова видано наказ коменданта міста генерала фон Роде, згідно з яким всі, хто мав будь-яку зброю, зобов'язувалися 4 вересня до 6.00 ранку здати її до Ра-туші (винні пригнітувалися до військового суду). Було взято у заручники 16 осіб від українців (серед них і москвофільів), поляків і євреїв. Українськими закладниками стали: о. Йосиф Болян (ректор духовної семінарії), Микола Зацьківський (директор "Народної торгівлі"), Лев Гірняк (професор), Павло Войнаровський (студент) [8, 63]. Тому вираженням і стриманим було звернення:

"До Українців м. Львова! Побідоносна російська армія входить в мурі міста Львова. В цій переломовій хвилині вживаємо

всіх Українців міста Львова, щоби з уваги на доконаний факт відповідно поводитися. Просимо і вживаємо всіх задержати повний спокій і достоїнство. Супроти побідоносного російського війська треба поводитися чемно і прилично.

Перестерігаємо всіх рішучо, щоби, борони Боже, ніхто не наважився виступати ворожо проти російських жовнірів, або допускатися яких-небудь збитків, насильств або під'юджування, бо за нерозважний вчинок однини мусів би відповісти наш загаль, а в першій мірі чотирьох наших закладників (загальнозвісних і поважаних членів нашої української громади). Непослушних здержуйте, а в разі доконечності віддайте в руки власті. Від Вашого повождження залежить доля нашої молодості і нашої справи! Львів, дня 3 вересня 1914.

За українців міста Львова отень ректор Йосиф Болян, Павло Войнаровський, д-р Юліан Гірняк, о. д-р Мирон Гордінський, Василь Гресяк, о. Юліан Дзерович, дир. Микола Зацьківський, письменник Михайло Павлик, о. мит. Лев Туркевич, ст. радник Лев Шахович, проф. Володимир Шухевич, дир. д-р Степан Федак" [23, 12].

Градоначальником Львова призначено колишнього волинського вице-губернатора 32-річного полковника С. Шереметьєва. Вже 4 вересня наказано вивісити на вежі ратуші замість австрійського російський прапор. Середньоєвропейський час змінили на петроградський. Крім того, Шереметьєв випав низьку розпоряджень, зокрема вимагав зберігати громадський спокій, встановив комендантську годину з 10-ї вечора до 4-ї ранку, посилив режим прописки у готелях, замість крони в обіг запроваджено російські рублі (1 крона – 30 копійок). Для відкриття нових крамниць і ресторанів, а також на розміщення реклами вимагався дозвіл градоначальника, заборонялося також тратити катариншикам на вулицях і подвір'ях. Усі вивіски на магістрах і трамваях обов'язково мали бути російською мовою.

18 вересня 1914 р. до Львова прибув воєнний генерал-губернатор Галичини граф Г. Бобринський. Того ж дня, замість Шереметьєва, новим градоначальником Львова призначено генерала Ейхе [21, 29]. На зустрічі з Т.Рутовським і президією міста він зазначив, що хоче спокою в місті, збереження чистоти і

належного санітарного стану, забезпечення населення продуктами [19, 74].

Питання функціонування греко-католицьких церков у Львові було надзвичайно дражливим для російської влади. З одного боку, вона бажала якнайвищої їхньої передачі православному, з іншого — не могла особливо вплинути на цей процес. Навіть те, що генерал-губернаторові вдалося домогтися почергової відправи в церквах Львова, було сприйнято Ватиканом як замах на статус католицької церкви. Якщо на провінції на такі умовності не зважали, то у Львові треба було дотримуватися певних принципів релігійної толерантності. Крім усього, росіяни мали велику кадрову проблему. До Львова потрібно було присилати лише добре освічених священиків, щоб вони не контрастували різко з добре вишколеним в австрійських університетах греко-католицьким духовенством. Як не дивно, але проблема виникла навіть із обсадженням єдиної православної церкви у Львові. Після того як настоятеля цієї церкви отця Муріна було відраджено в інше місце, постало питання, де знайти таку ж дієву і авторитетну людину [1]. З часом діяльність православної влади у Львові перетворилася на найбільшу проблему воєнного російського правління.

Зайняття російським військом Львова внесло багато змін у щоденне життя його мешканців. Відразу ж почалися погроми з боку російського війська. Перший великий погром стався 27 вересня на вул. Казимирівській (Городошка) та бічних Зитмугнівській (Гоголя), Браєрівській (Депкого), Коллонтаєв (Меншинського), на Краківській площі та вулиці Жовківській. Солдати стріляли у перехожих та по вікнах. Вбито 49 осіб (частина яких — євреї). Російська військова влада використала цей погром зі своєю метою. Проведене нею "слідство" довело, начебто було поранено кілька солдатів. У результаті конфісковано будинки на Краківській і Галицькій площах, взято нових заручників, вивезено з міста на заслання до Росії окремих євреїв [12, 115]. Погром став причиною того, що євреї, побоюючись повторення чогось такого ж під час свят, постановили у ті дні не йти до синагог на молитви. Наказано було також замурувати всі вікна на горішках і суворо заборонено носити будьяку зброю. На виконання цих наказів солдати проходили по вулицях міста

власні "ревізії", забираючи у мешканців гроші, годинники і догогоцінні речі [6].

Українцям, особливо інтелігенції, з самого початку російської окупації влада дала зрозуміти, що вони не можуть розраховувати на її толерантність. Це означало, що для російського уряду українці, в принципі, не існували, що й підтвердив Шереметьєв своїм візитом до архієпископів: римо-католицького Більчевського і вірменського Теодоровича, до того ж не здавши митрополита А. Шептицького — представника українців [18, 366]. Щоправда, він прийняв представників українських еконімічних і культурних товариств — Володимира Шухевича, о. Йосифа Боліяна, Володимира Охримовича, Степана Федака, Юліана Сніцького з проханням дозволити товариствам продовжувати виключно економічну і культурну працю, використовуючи загальнопольське місце, а також видавати свої "обіжники, розкази в мові для того населення [українців] зрозумілій". У відповідь на це Шереметьєв заявив, що справа товариств тепер не на часі, а щодо мови, то він знає, що є тільки "один руський язык" і велів їм "радіватись, що восселиняються с великой Россией" [8, 64]. Втім, пов'язав з українською депутацією зухвало і грубо [21, 122 — 123]. Так закінчилася перша й остання аудієнція українців у російського градоначальника у Львові.

Під час окупації Львова господарство міста залишилося у руках матіршату, який функціонував під наглядом російської адміністрації з правами, встановленими австрійськими законами. Зміни стосувалися лише мови: замість польської та німецької у діловодстві тепер обов'язковою стала російська, з посад у міських управліннях усунуено євреїв. Владо у місті належала Президенті, яку й надав очолював Т. Рутівський і два віцепрезиденти: Л.Шталь і Ф. Шляйхер.

На засіданні ради міста Шереметьєв заявив, що зробить все для поліпшення долі міста і звільнив під слово гонору заручників, взятих російськими військами при вступі до Львова, із застереженням про нейтралітет, а міським чиновникам дозволив брати участь у засіданнях ради. В дрібних кримінальних справах, згідно з розпорядженням російської влади від 11 вересня 1914 р. ділили суди за австрійськими законами, але вирокки виносилися від імені царя [20, 447].

Особливі покарання застосовувалися за недозволенний продаж алкоголю. За порушення цього розпорядження винуватця могли оштрафувати від 50 до 1500 рублів, навіть заарештувати, а навіть знищувалися. Так, власник ресторанів і готелів "Брістоль" і "Савой" З. Цейгут за порушення закону про продаж алкоголю був оштрафований на 3000 рублів із негайним закриттям готелю "Савой". Порушники громадського спокою, грабжники і злодії каралися згідно з законами воєнного часу. Тільки у вересні 1914 р. військовий суд оголосив і виконав 27 смертних вироків щодо злодіїв і грабжників. За дорученням міського суду до львівських околиць виїжджали спеціальні комісії з повноваженнями військових судів, які проводили ревізії і шукали речі, награбовані місцевими мешканцями. Часом виходили абсурдні накази міського градоначальника — заборона сеансів у кінотеатрах на Йордан, або обов'язкове вившування у місті російських прапорів на Новий рік і двірські (парські) свята [6, 25].

Господарська ситуація у Львові була надзвичайно складна. Бюджет Львова не поповнювався — гроші від міського трамваю, водопроводу, електро- і газового освітлення не надходили, кредиту не давали. На кінець 1914 р. дефіцит міського бюджету становив 3,5 млн корон, до кінця березня 1915 р. доповнився ще 3 млн корон [IV, 1]. Видатки міста залипились на попередньому рівні, з'явилися й нові. Серед них надання допомоги найбільше постраждалому населенню. До цієї категорії належали сім'ї осіб, мобілізованих до війська, пенсіонери, службовці колишніх австрійських урядових установ і вчителі, яких у Львові нараховувалось приблизно 12 тис осіб без членів їхніх сімей [V, 7]. Тому за домовленістю між магістратом і утвореним консорціумом трьох банків — Крайового, Промислового та Поточного за згодою генерал-губернатора Г. Бобринського колишнім службовцям і пенсіонерам протягом січня — березня 1915 р. виділено поповнуну належного їм утримання (600 тис корон з міських коштів і 1350 тис корон з коштів банків) [II, 22].

У грошовому обігу суттєво бракувало дрібної монети. Доходило до того, що заплативши за товар банотною, покупець не міг отримати решти. Потреба у грошових знаках підштовхнула магістрат за підтримки російських властей до випуску бонів. До кінця 1914 р. у Львові випущено однокоронових бонів на суму

524600 корон [17, 329]. Це дало можливість поправити фінансовий стан міста і тимчасово ліквідувати нестачу дрібних грошових знаків. Крім того, російський уряд дозволив ще випуск міських бонів на суму 1 млн рублів, встановивши їхню вартість у 100 корон — 1 бона або по запровадженому курсу — 30 рублів.

У період російської окупації у Львові, як зрештою і у всьому краї, панувала велика дорожнеча на всі товари і продукти. Відчувалась відсутність палива, більшість мешканців потерпала від холоду в неопалених квартирах. Згідні запанували в домівках львів'ян, тому багато з них вдавалось до різних заробітків: юнаки підробляли у готелях, кав'ярнях, на фабриках, цегельнях і майстернях, підлітки здебільшого продавали часописи. Але більшість займалася "тендеєм" — торгували всім — кавою, тютюном, милом, дровами тощо.

На ринках продуктів було обмаль, ті, що продавались, миттєво розкуповувались, і вже о 10-й ранку нічого не можна було купити. Ціни на ринку за продукти визначав тільки продавець. Передусім відчувался брак хліба не лише на торгах, але й у крамницях, не вистачало борошна. Торгувала бакалією занепагла цилковито, зависи вичерпалися. Пропадала спекуляція. Буханець хліба, який коштував 60 грошів, тепер продавався за корону. Побоюючись голоду, а на його ґрунті різних хвороб та епідемії, російська влада заступала у Львові міський благодійний комітет. Через відсутність продуктів харчування інтенданство військового генерал-губернаторства виділило з вересня 1914 р. до червня 1915 р. для потреб мешканців Львова приблизно 120 тис пудів муки, 30 тис пудів круп, 30 тис пудів солі, 31 тис пудів цукру [VI, 37]. Для постачання продовольчими товарами населення Львівський магістрат закупив і зосередив у своїх магазинах і складах приблизно 200 вагонів різноманітних товарів: хліба, муки, цукру, чаю та інших товарів першої необхідності [III, 1]. Найбільшому населенню російська адміністрація дозволила у вересні 1914 р. зібрати урожай на військових городках і роздала запаси продуктів з військових складів австрійського війська [5]. Крім того, для бідних, яких разом з прибулими з інших місцевостей нараховувалось приблизно 30 тис осіб, були відкриті їдальні, де давались безкоштовні обіди за спеціальними талонами, виданими магістратом. Про-

мандський жіночий комітет також організовував дешеву кухню у Купельському банку (просп. Шевченка) для інтелігенції міста. Заданими бюро продовольчих карток у серпні 1915 р. у місті жило 157 тис. осіб, або на чверть менше довоєнного часу. Вже через півроку населення міста збільшилося до 174 тис мешканців [7].

Незважаючи на важке матеріальне становище населення, на початку червня 1915 р., уже перед відступом, інтендантське управління військового генерал-губернатора ревізувало у Львові: муки — 56,5 тис пудів, круп — 1,7 тис квасолі — 1,6 тис, цукру — 1,6 тис, вієса та ячменю — 2,4 тис, гороху — 1,7 тис пудів. Забрано також запаси макаронів, гречки, пикорію, опту, жита, пшениці та інших продуктів [VI, 28].

Відомий австрійський письменник Стефан Цвейг, який чотири місяці перебував у Львові під час російської окупації, також задував про випадки відбирання козаками годинників і грошей у мешканців міста [14].

Поразка російської армії позначилась на подальшому перебігу подій. Вона викликала деморалізацію у війську. Змінювалось ставлення українців Наддніпрянщини до російського уряду. Зростала свідомість, що перемога Росії принесе Україні нові кайдани. Силою обставин і російські ліберальні кола поволи змінювали своє ставлення до українського питання, зокрема до культурних потреб українського населення. Крутижкою в Державній Думі політику російського уряду в Галичині, голова кадетської партії П. Мілюков назвав її “європейським скандалом”.

Новою трагедією для українського населення Галичини, Буковини, Волині, Холмщини обернувся відступ російської армії восени 1915 р. Масово вивозились мистецькі і культурні цінності, грабувалися українські бібліотеки, музеї, галереї. Цілими партиями жандармерія вивозила в глибину Росії “політично ненадійних” галичан. Вийжджали також усі, хто бодявся приходу австрійсько-польської адміністрації, німецьких і уторовських військ. Змушені були виїжджати і десятки тисяч галицьких та буковинських селян, які перейшли на православному віру, спокуючись на обіцянку землі і гроші в Росії. Сотні тисяч людей виселялися з Волині, Холмщини, Поділля. По дорозі масово гинули діти, жінки, тратились їхнє злиденне майно, гинула без кору худоба. Загізницею “виселенців” перевозили за Урал,

де їх кошили голод і хвороби. Московський лікар задував, що “бачив товарні вагони наповнені самими дітьми, які всі до одного повмирали, побожволіли”. Лише через Київський Комітет Допомоги пройшло понад 3 млн. таких “виселенців” з західно-українських земель”. “Страшна й неймовірна була ся рудна, — задував Грушевський, — якої Україна не знала, здається, від рудного “згону” — 1670-х рр. Вона падає тим тяжчою плямою на всіх її привидців, що тут було багато не тільки глухоти і нерозуміння, а й злого наміслу на українство почавши від тих, що збиралися, користаючи з війни, винищити увесь культурний український засіб, і кіпчаючи тими, що задумували опорожені виселенцями простори заселити польськими поселенцями, для скріплення свого польського елемента [4, 516]”.

При відступі зі Львова російські війська спалили Головний залізничний вокзал. Сума завданих збитків місту дорівнювала 16 млн австрійських крон [2]. 22 червня частини австрійської армії під командуванням генерала Бем-Ермолі здобули Львів.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Оже, окупація російськими військами Галичини призвела до ліквідації національно-політичного життя в краї, передовсім українського. Окупація також стала причиною того, що було паралізованим й економічне життя в регіоні. Особливо складною була ситуація у Львові, оскільки бюджет міста не поповнювався, міське господарство працювало з перебоєм; складною залишалася проблема надання допомоги усім категоріям цивільного населення міста; фінансово-економічна криза призвела до дорожнечі на всі товари й продукти, відчувалася відсутність палива.

Перспективним для дослідження цієї проблеми залишається вивчення діяльності російської влади в інших містах Галичини.

Джерела та література

1. Російський державний історичний архів (м. Санкт-Петербург, Російська Федерация). (Далі — РДА) — Ф. 2005. — Оп. 1. — Спр. 8.
 2. Російський державний військово-історичний архів (м. Москва, Російська Федерация). (Далі РДВА) — Ф. 2068. — Оп. 1. — Спр. 114.
 3. РДВА. — Ф. 13216. — Оп. 1. — Спр. 89.

- IV. Центральний державний історичний архів України в м. Києві (Далі ЦДА України у м. Києві). – Ф. 361. – Оп. 1. – Спр. 101
- V. ЦДА України у м. Києві. – Ф. 361. – Оп. 1. – Спр. 172
- VI. ЦДА України у м. Києві. – Ф. 363. – Оп. 1. – Спр. 19.
1. Бахтуріна А.Ю. Політика в Російській Імперії в голи Першої мирової війни / А.Ю. Бахтуріна; под ред. Г.А.Бордогова. – М.: «АИРО-XX». 2000. – 264 с. – (Серія «Первая монография»).
  2. Букovina. – Чернівці, 1915. – 2 лип.
  3. Гіряк Н. Дзвів у воєнних роках / Н. Гіряк // Наш Львів: Ювілейний збірник. – Нью-Йорк, 1953. – С. 137–144.
  4. Грушевський М. Інострівана історія України / М. Грушевський. – Нью-Йорк, 1990. – 620 с.
  5. Діло. – 1914. – 5 верес.
  6. Діло. – 1915. – 24 лип.
  7. Діло. – 1916. – 15 лют.
  8. До історії Галицької Рутни (меморіал К. Паньківського) // Наше минуле. – 1918. – № 1. – С. 63–65.
  9. Мазур О. Дзвів у роки Першої світової війни / О. Мазур, І. Патар // Львів. Історичні нариски / НАН України Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. (упор Я. Ісаєвич, Ф. Стеблій, М. Литвин). – Л., 1996. – 724 с. – С.304–324.
  10. Мазур О.Я. Східна Галичина у роки Першої світової війни (1914–1918): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: спец. 20.02.22 – вієськова історія / О.Я. Мазур. – Львів, 1997. – 20 с.
  11. Патар І. Перемишль і Перемишчина під час російської окупації у березні – червні 1915 року (за матеріалами ЦДА України у Львові) / І Патар // Перемишль і Перемишська земля протягом віків. – Перемишль, Л., 1996. – С. 166–172.
  12. Петрович І. Галичина під час російської окупації / І. Петрович. – Л., 1915. – 216 с.
  13. Рещетилло Т. Перша світова війна та Угнів / Т. Рещетилло // Угнів та Угнівщина: історико-меморіальний збірник. – Український архів. – Т. XVI. – Нью-Йорк; Париж; Сидней; Торонто, 1960. – С. 101–114.
  14. Цвейг С. Дзвів після російського вторгнення // Поступ (Львів). – 2003. – 28 жовтня.
  15. Черевко М. Хроніка-опис міста Підгайш / М. Черевко // Підгайська земля: історико-меморіальний збірник. – Нью-Йорк; Париж; Сидней, 1969. – С. 112–136.
  16. Шах С. Дзвів – місто моєї молодості / С. Шах. – Мюнхен, 1955. – 31 с.

17. Шуст Р. Прошові знаки Львова 1914 – 1918 рр. / Р. Шуст // Львів. Історичні нариски. – Л., 1996. – С. 327–348.
18. Achmatowicz A. Polityka Rosji w kwestii polskiej w pierwszszym roku Wielkiej Wojny 1914 – 1915 / A. Achmatowicz. – Warszawa, 2003. – 420 s.
19. Baublia-Choloducki J. Lwów w czasie okupacji rosyjskiej (3 września 1914 – 22 czerwca 1915). Z własnych przedyć i sprostowań / J. Baublia-Choloducki. – Lwów, 1934. – 98 s.
20. Sublichowski Z. Die Besetzung Lembergs im Kriege 1914 – 1915 / Z. Sublichowski. – В. м., 1928. – 523 s.
21. Janusz В. Dokumenty urzędowe okupacji Lwowa / В. Janusz. – Lwów, 1916. – 213 s.
22. Lwów po inwazji rosyjskiej. Wzrzesień-grudzień 1914. Oprawdanie paocznego świadka. – Wiedeń, 1915. – 75 s.
23. Odezwy i rozporządzenia z czasów rosyjskiej okupacji Lwowa 1914 – 1915. – Lwów, 1915. – 46 s.

Лозинская Ирина. Некоторые аспекты деятельности российской оккупационной власти во Львове в годы Первой мировой войны. В статье на основе архивных материалов освещается деятельность русского военного генерал-губернаторства во Львове. Исследован вопрос организации управления, охарактеризованы основные направления деятельности русской администрации в городе.

Ключевые слова: Первая мировая война, Львов, военное генерал-губернаторство, Галичина, Россия, Австро-Венгрия, окупация.

Lozynska Iryna. Some aspect of activity of the Russian occupation government in Lviv in the period of the First World War. In the article on the basis of the archived materials the activity of the Russian military government general in Lviv has been illuminated. The problem of management organization has been investigated, basic directions of activity of Russian administration in the town have been described.

Key words: First World War, military government general, Lviv, Galicia, Russia, Austria-Hungary, occupation.